

Prioriteit Data 2-pagers versie 0.8

18 december 2025

Deze feedbackronde – loopt tot en met vrijdag 30 januari – en is uitdrukkelijk geen formele akkoord- of besluitvormingsronde. De aanjaagteams zijn conform afspraak al gestart met de uitvoering, zonder onomkeerbare stappen te zetten, om tempo en energie vast te houden. De opgehaalde feedback wordt gebruikt om de 2-pagers gericht aan te scherpen richting vaststelling in maart.

Stakeholders krijgen de gelegenheid om hun achterban goed mee te nemen, de 2-pagers intern af te stemmen en waardevolle suggesties aan te leveren. Bijvoorbeeld best practices, relevante lopende trajecten en aandachtspunten uit de praktijk. Daarnaast kan elke overheidslaag in deze feedbackronde aangeven welke concrete bijdrage zij kan en wil leveren aan de uitvoering (bijv. capaciteit leveren bij een versneller).

De Nederlandse
Digitaliseringsstrategie

Samen versnellen

Toelichting 2-pagers NDS prioriteit Data

Aanleiding

Op 4 juli 2025 is de Nederlandse Digitaliseringsstrategie gelanceerd. De Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS) is één van de pijlers van het kabinetsbeleid op digitalisering. Digitalisering is één van de belangrijkste sleutels tot oplossingen voor de maatschappelijke opgaven. De NDS vormt samen met de Strategie Digitale Economie en de Nederlandse Cybersecurity Strategie (NLCS) het fundament van het digitaliseringsbeleid van het kabinet. Belangrijke elementen in de NDS zijn:

- Meer regie op digitalisering vanuit een één overheidsbenadering (rijk en medeoverheden).
- Meer samenwerking en de vrijblijvendheid voorbij.

De aanpak richt op zes prioriteiten (cloud, data, AI, burger en ondernemer centraal, digitale weerbaarheid en autonomie, digitaal vakmanschap). Voor elke prioriteit is een aantal versnellers (resultaten) gedefinieerd die worden opgepakt.

Doel 2-pagers

De NDS is bewust beknopt gehouden (1 A4 per prioriteit) om focus aan te brengen. De beperkte hoeveelheid tekst betekent echter ook voor abstracte formuleringen, waardoor mogelijk verschillende interpretaties kunnen ontstaan over wat er precies wordt bedoeld. Daarom is per versneller een zgn. '2-pager' uitgewerkt, om nadere duiding te geven zodat voor iedereen helder is wat met de versnellers wordt bedoeld.

De 2-pagers voor de prioriteit Data zijn op 6 november 2025 vastgesteld in het Interbestuurlijk Data Overleg, dat als aanjaagteam voor de prioriteit data fungeert.

De versnellers

De versnellers voor de prioriteit Data zijn:

1. Uniformeren van standaarden voor overheidsbrede gegevensuitwisseling
2. We herzien de financieringssystematiek van gegevensdeling
3. Knelpunten gegevensdeling
4. Proces herontwerp
5. Verantwoordelijkheid voor data en datavolwassenheid

Versneller 1: uniformeren van standaarden voor overheidsbrede gegevensuitwisseling

Korte toelichting

We gaan gegevensuitwisseling overheidsbreed op eenzelfde manier organiseren. Met het Federatief Datastelsel (FDS) blijft data bij de bron, en spreken we eenduidige standaarden af voor het delen van gegevens over de grenzen van organisaties en bestuurslagen heen. Zo zorgen we ervoor dat de overheid op het juiste moment beschikt over de juiste gegevens: om burgers en ondernemers te helpen, maatschappelijke opgaven op te lossen en adequaat te reageren in crisissituaties. Niet alleen als het erop aankomt, maar ook elke dag weer.

Ter illustratie: Als gevolg van klimaatverandering zullen we steeds vaker te maken krijgen met extreme weersomstandigheden, zoals hevige regenval. Dan telt elke minuut — zoals we onlangs zagen in Texas en eerder in 2021 in het zuiden van Nederland. Waterschappen, het KNMI, veiligheidsregio's en gemeenten moeten in zulke situaties als één overheid kunnen handelen. Dat kan alleen als gegevens snel en eenduidig gedeeld worden. Dergelijke samenwerking organiseer je niet op het moment zelf, daar moet je op voorbereid zijn.

Welke belemmering wordt hiermee opgelost?

De overheid moet op het juiste moment over de juiste gegevens beschikken om snel de juiste beslissingen te kunnen nemen. Alleen met de juiste informatiepositie kunnen maatschappelijke opgaven worden opgelost en burgers en ondernemers goed geholpen worden.

Standaardisatie is nodig om van vrijblijvende 1-op-1 datadelingen tot een Federatief Datastelsel te komen. De noodzakelijke standaardisatie over overheidsorganisaties heen heeft onvoldoende prioriteit bij individuele organisaties. De directe baten vallen niet bij hen, organisaties ontwikkelen eigen oplossingen, er is onvoldoende prikkel om als 1-overheid te opereren. Deelnemen aan het FDS-afsprakenstelsel is te vrijblijvend. Hoe meer partijen meedoen, hoe succesvoller het stelsel en hoe groter de maatschappelijke meerwaarde. Het wettelijk verplichten van de FDS-standaarden is geen oplossing op zichzelf, maar draagt bij aan urgentiebesef, hogere prioriteit bij organisaties die de standaard moeten toepassen en professionalisering van de standaard. Tot nu toe is het instrument wetgeving niet ingezet.

Welke resultaten / producten worden concreet opgeleverd?

We gaan standaardiseren en regie voeren op de implementatie.

Om te komen tot de noodzakelijke uniformering spreken we als overheden het volgende af:

- We gaan overheidsbreed vaststellen welke standaarden we hanteren in het Federatief Datastelsel.
- We spreken af dat deze standaarden niet vrijblijvend zijn, waarbij het tempo van adoptie kan verschillen maar met wettelijke verplichting als sluitstuk (bijv. via artikel 3 van de Wet Digitale Overheid).

- We organiseren ondersteuning bij het ontwikkelen, beproeven en implementeren van deze standaarden.
- We monitoren de adoptie van standaarden in het kader van het Federatief Datastelsel (FDS) en treden in overleg als adoptie achterblijft.
- Organisaties nemen deel aan het Federatief Datastelsel.
 - Dit betekent dat zij voldoen aan de aansluitvoorwaarden.
 - Hiervoor hebben ze de benodigde FDS-standaarden geïmplementeerd.

Moet dit vanaf 0 starten of kunnen we hergebruiken / verder ontwikkelen?

- Op 18 september 2025 is de eerste versie van het Afsprakenstelsel FDS vastgesteld.
- Er is een architectuur voor het Federatief Datastelsel met beschrijving van de stelselfuncties en de beoogde FDS-standaarden.
- Er is al een omgeving waarin standaarden worden beproefd (Digilab).
- Een aantal FDS-standaarden staan al op de 'pas toe of leg uit' lijst van Forum Standaardisatie.
- Een aantal andere standaarden zijn in het besluitvormingstraject richting 'pas toe of leg uit'.
- Een aantal andere standaarden moeten nog worden ontwikkeld.

Scope

• Wat wel in scope is:

1. Data delen binnen Nederland volgens EU- en NL-standaarden en -richtlijnen.
2. De focus voor het FDS ligt op het delen van gegevens over grenzen van sectoren en stelsels heen. Het verbindt datastelsels door interoperabiliteitsafspraken.
3. G2G en waar nodig B2G (organisaties met een publieke taak).

• Wat niet in scope is:

1. Data delen door of met buitenlandse organisaties.
2. Gegevensdeling binnen sectoren / datastelsels: zij zijn zelf verantwoordelijk voor afspraken over datadeling, maar we willen wel dat ze voldoen aan FDS-afspraken voor sector- / datastelsel-overstijgende gegevensdeling.
3. B2B
4. Andere standaarden die een relatie hebben met data.

Belangrijkste uitgangspunten

- Dat standaarden wettelijk verplicht moeten worden en daarmee onvermijdelijk geïmplementeerd moeten worden, staat vast.
- Van BZK wordt verwacht om hier regie op te voeren.
- Het wettelijk verplichten van standaarden is een sluitstuk van een proces van ontwikkelen, beproeven, vaststellen en toepassen van standaarden.

- Het FDS is nadrukkelijk géén ICT-systeem of datapakhuis: afspraken gaan boven standaarden en standaarden gaan boven voorzieningen.
- Federatieve inrichting: decentraal wat kan, centraal wat moet.
- Data blijven bij de authentieke bron: er wordt zo min mogelijk met kopieën gewerkt.
- Prioritering op basis van gegevens met hoogste potentie voor meervoudig gebruik voor wettelijke taken om burgers en ondernemers beter te helpen en maatschappelijke opgaven op te lossen (start met de basisregistraties).
- EU-compliance: Deelnemers aan het FDS kunnen ervan op aan dat ze 'EU compliant' zijn.
- Zonder additionele middelen is implementatie-ondersteuning van de standaarden zeer beperkt.

Belangrijkste afhankelijkheden

- **Binnen de prioriteit:**

Welke andere versnellers binnen dezelfde prioriteit zijn gerelateerd of invloedrijk? En hoe?

<i>Versneller</i>	<i>Toelichting</i>
Herzien financieringssysteem van gegevensdeling	Het FDS is bedoeld om gegevens over grenzen van organisaties te kunnen delen. Bij gegevensdeling speelt echter dat de kosten vaak op een andere plek vallen dan de baten, waardoor de financieringssysteem gegevensdeling in de weg staat. Er wordt een onderzoek naar oplossingen voor deze financieringsproblematiek uitgevoerd.

- **Binnen andere prioriteiten:**

Zijn er verbanden of afhankelijkheden met versnellers buiten deze prioriteit?

<i>Prioriteit</i>	<i>Versneller</i>	<i>Toelichting</i>
AI	Allemaal	Voor goede werking van AI is goede kwaliteit data noodzakelijk; die beschreven wordt via de standaarden voor inzicht in data.

- **Risico's en mitigerende maatregelen**

Welke risico's, die we nu al voorzien, kunnen de voortgang of het succes van deze versneller beïnvloeden? Hoe kunnen deze risico's beperkt worden?

<i>Risico</i>	<i>Maatregel</i>
De gemiddelde adoptie van standaarden in Nederland is 2% per jaar.	Verplichting, sturing op toepassing, monitoring van adoptiegraad, naming and shaming, ondersteuning aan partijen en vergroten bekendheid standaarden.
De EU komt met andere standaarden dan in NL ontwikkeld en gebruikt	Invloed op Europese besluitvorming opschalen, Nederlandse bouwstenen

	inbrengen in Europese projecten en ontwikkelingen
Wetgeving is sluitstuk in meerjarig proces	Proces en ondersteuning heel strak organiseren op basis van meerjarenplanning.
Ondanks wetgeving blijft implementatie achter	Tijdig effectief toezicht met instrumentarium organiseren en regelen.
Volle ontwikkel- en implementatie-agenda's bij overheidsorganisaties leiden tot lange doorlooptijden	Draagvlak organiseren voor de standaarden in ontwikkelfase en toetsfase. Waar mogelijk financieel ondersteunen.
Beperkte wetgevingscapaciteit	Intern BZK prioriteren

- **Contactpersoon / eigenaar van de versneller**

Ronald Slomp

- **Startmoment en geschatte doorlooptijd**

M.b.t. ontwikkeling en beproeven standaarden: deels loopt dit al. Enkele FDS-standaarden staan al op de 'pas toe of leg uit' lijst, een enkele standaard wordt ook Europees gebruikt. Andere standaarden zitten in het proces van vaststelling en andere moeten nog ontwikkeld worden. Zie toelichting: de beoogde FDS-standaarden. De adoptie van standaarden heeft een meerjarige doorlooptijd.

Wettelijke verplichting zal stap voor stap gaan. Als een standaard op de 'pas toe of leg uit' lijst van het Forum Standaardisatie staat, kan verplichting sneller/eerder. Andere standaarden zullen later volgen. Het proces van wettelijk verplichten kent echter ook de nodige doorlooptijd. Hou rekening met een jaar.

- **Besluitvormingslijn**

Om de implementatielast te beperken en te borgen dat er genoeg marktpartijen zijn die de implementatie kunnen ondersteunen, maakt het FDS gebruik van Internationale en EU-standaarden die, eventueel met een specifiek Nederlands profiel, opgenomen zijn of worden in de Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) van de digitale overheid. De GDI kent al een bestaande vaststellingslijn: het OBDO stelt de standaarden vast (formeel is dat een advies aan de minister).

Het IDO adviseert het OBDO over de FDS-standaarden. In de FDS-besluitvormingsstructuur (die ook al bestaat) wordt afgesproken welke GDI-standaarden verplicht zijn voor deelname aan het FDS.

Versneller 2: we herzien de financieringssystematiek van gegevensdeling

Korte toelichting

De hoeveelheid data stijgt exponentieel en secundair datagebruik neemt toe. Om burgers en ondernemers te helpen en maatschappelijke opgaven op te lossen, moet de overheid op het juiste moment over de juiste gegevens beschikken. De plek waar gegevens worden verzameld en beheerd is echter lang niet altijd de plek waar gegevens nodig zijn voor overheidstaken. Dat gaat gepaard met financiële prikkels: de kosten vallen niet op dezelfde plek als de baten.

De vraag naar kwalitatief betere data wordt groter, mede door de opkomst van AI en er zijn Europese ontwikkelingen die invloed hebben op bestaande financieringsarrangementen.

Zonder goed financieel arrangement wordt gegevensdeling belemmerd. De partij die inspanningen moet verrichten om gegevens te delen heeft er bijvoorbeeld geen belang bij en/of de middelen ervoor. Momenteel is financiering (en besturing) van datavraagstukken vaak verkokerd (per sector) en ad hoc aangepakt. Huidige financiële afspraken zijn soms al meer dan een decennium oud. De situatie is veranderd: kosten stijgen en hergebruik neemt toe. We hebben de afgelopen jaren binnen deze verouderde kaders puntoplossingen voor de financiële problematiek bedacht met als resultaat een complex, onoverzichtelijk en versnipperd landschap aan financieringsafspraken. Met geld dat rondgepompt wordt met administratieve lasten als resultaat. We lopen in bestaande dataketens financieel vast. Nieuwe dataketens komen niet van de grond.

De financieringssystematiek van gegevensdeling mag gegevensdeling binnen de overheid niet in de weg staan. Daarom is het noodzakelijk om op niveau van de overheid als geheel de financieringssystematiek van gegevensdeling te herzien.

Welke belemmering wordt hiermee opgelost?

De huidige financieringssystematiek staat gegevensdeling op onderdelen in de weg. Daarnaast is de huidige manier van kostenverdeling vaak omslachtig.

Welke resultaten / producten worden concreet opgeleverd?

De eerste stap is een onderzoek, geïnitieerd door het IDO. Op basis van de resultaten worden vervolgstappen gedefinieerd. Het onderzoek richt zich op drie hoofddoelen, die resulteren in de volgende deliverables:

- Een breed toepasbaar analysekader voor kosten én baten, evenals relevante uitgangspunten en inrichtingskeuzes voor de financiering van registraties en datastelsels.
- Inzicht in de incidentele en structurele middelen die nodig zijn

- om de huidige ervaren financiële problematiek (zoals een onevenredige verdeling van kosten en baten, negatieve prikkels en de administratieve lasten van het rondpompen van geld) op te lossen alsook
- om een goede werking van het Federatief Datastelsel te waarborgen (de extra kosten van het domeinoverstijgend datadelen)

Dit inzicht wordt o.m. verkregen door het analysekader (eerste bullet) toe te passen op een eerste set cruciale registraties voor het FDS en enkele domein datastelsels.

- Het op basis van het verkregen inzicht uitwerken van een nieuw, onderbouwd, gedragen en duurzaam financieringsarrangement voor de geanalyseerde registers en datastelsels.

Moet dit vanaf 0 starten of kunnen we hergebruiken / verder ontwikkelen?

Er is bestuurlijk draagvlak voor het uitvoeren van het onderzoek, het Interbestuurlijk Data Overleg (IDO) treedt hierin op als opdrachtgever.

Scope

- **Wat wel in scope is:**

Een financieringsarrangement voor gegevensdeling over sectoren/domeinen heen.

- **Wat niet in scope is:**

Kosten van bronhouders of een uitgewerkt financieringsarrangement voor individuele registraties of datastelsels onder verantwoordelijkheid van de betreffende minister.

Belangrijkste uitgangspunten

- Onderdeel van het FDS-afsprakenstelsel is een financieringsarrangement dat structureel voorziet in de middelen die nodig zijn voor beheer, exploitatie en doorontwikkeling van het FDS.

Belangrijkste afhankelijkheden

- **Binnen de prioriteit:**

Welke andere versnellers binnen dezelfde prioriteit zijn gerelateerd of invloedrijk? En hoe?

<i>Versneller</i>	<i>Toelichting</i>
Ontwikkelen en beproeven standaarden	Als de financieringssystematiek gegevensdeling in de weg staat, gaat technische interoperabiliteit er niet automatisch voor zorgen dat gegevens daadwerkelijk gaan stromen.
Verplichting van standaarden	Als de financieringssystematiek gegevensdeling in de weg staat, kan wettelijk verplichten leiden tot financiële claims.

- **Binnen andere prioriteiten:**

Zijn er verbindingen of afhankelijkheden met versnellers buiten deze prioriteit?

<i>Prioriteit</i>	<i>Versneller</i>	<i>Toelichting</i>
n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

- **Risico's en mitigerende maatregelen**

Welke risico's, die we nu al voorzien, kunnen de voortgang of het succes van deze versneller beïnvloeden? Hoe kunnen deze risico's beperkt worden?

<i>Risico</i>	<i>Maatregel</i>
Gebrek aan geld belemmert partijen om de negatieve prikkels rondom financiering van data(stelsels) weg te nemen waardoor de kwaliteit van data en het data delen niet op het gewenste niveau komt.	Herverdelen bestaande middelen, claim voor extra geld.
Het onderzoek geeft partijen die niet willen bewegen een (extra) argument in handen om dat pas te doen als er serieus geld geregeld wordt.	Goede onderzoeksbegeleiding en betrekken kritische partijen.
Deze versneller is breder dan het ontwikkelen van een financieringsarrangement voor FDS; de adoptie van FDS kan gehinderd worden als eerst het brede financieringsvraagstuk 'opgelost' moet worden.	Onderscheid maken tussen verschillende problemen en bijbehorende oplossingen.

- **Contactpersoon / eigenaar van de versneller**

Ronald Slomp

- **Startmoment en geschatte doorlooptijd**

Er is recent een meervoudige uitvraag gedaan voor een partij die dit onderzoek kan uitvoeren. Het doel is om half oktober 2025 resultaten te hebben, die kunnen worden meegenomen in een eventuele claim richting de Voorjaarsnota 2026.

- **Besluitvormingslijn**

IDO → OBDO → Bestuurlijk Overleg Digitalisering

- **Bijlage: toelichting patronen en oorzaken van de financiële problematiek binnen datastelsels**

Illustratieve toelichting verschillen: in verschillende datastelsels ontstaan verschillende oplossingsrichtingen voor de financiële problematiek. Binnen de Nationale Geo-Informatie Infrastructuur (NGII) worden medeoverheden bijvoorbeeld geacht de kosten die zij als bronhouders maken zelf te dragen. In andere ketens worden andere oplossingsrichtingen gekozen: het ministerie van Economische Zaken heeft bijvoorbeeld besloten de bijdragen van afnemers aan het Handelsregister te verdrievoudigen om de kosten van het Handelsregister te dekken. De stijgende kosten bij de Basisregistratie Kadaster (BRK) en de Basisregistratie Personen (BRP) worden ook bij afnemers neergelegd. Bij de Basisregistratie

Waardering Onroerende Zaken (WOZ) geldt dat alle kosten gezamenlijk worden opgebracht door de gebruikers. Dit geldt ook voor de kosten die decentraal door bronhouders worden gemaakt.

Patronen, oorzaken:

- Kosten gaan voor de baten uit.
- Kosten en baten landen op een andere plek. Meer specifiek zien we dat veel data door overheden beschikbaar gesteld moet worden zonder dat daar voor hen baten tegenover staan. In het verleden zijn dergelijke baten vaak wel verondersteld en de basis geweest voor financiële afspraken. In de praktijk blijken deze baten overschat en worden ze niet verzilverd. De ontoereikende financiële middelen zetten vervolgens een rem op ontwikkelingen in het betreffende stelsel.
- Datastelsels, zeker nieuwe stelsels, leiden vaak tot maatschappelijke baten. Deze maatschappelijke baten gaan niet gepaard met financiële baten voor de betrokken overheden.
- Eenzelfde redenering gaat op voor het open data beleid. De veronderstelling dat overheidsdata al betaald is en daarom kosteloos voor hergebruik beschikbaar gesteld kan worden is onjuist. De kosten van standaardisatie, ontsluiting en het up-to-date houden van de kwaliteit naar de eisen die gebruikers daaraan stellen, leidt tot extra inspanningen en kosten.
- Initiatieven die starten bij het organiseren van databronnen kenmerken zich doordat niet alle baathebbers vertegenwoordigd zijn aan de governance tafels.
- Initiatieven die starten vanuit de behoefte aan een informatieproduct kenmerken zich doordat er vaak wel aandacht en (projectmatig) geld is voor het (eenmalig) maken van het gewenste informatieproduct (bijv. een monitor of digital twin). Aandacht en (structurele) financiering voor de daarvoor benodigde organisatie en bijhouding van databronnen ontbreekt vaak.
- (Financiële) afwegingen worden sectoraal gemaakt zonder overzicht en inzicht in (cumulatieve) consequenties vanuit verschillende datastelsels voor individuele partijen.
- Gebruik van data leidt over het algemeen tot hogere eisen ten aanzien van zowel de kwaliteit als de inhoud van de data. Ook komen er aanvullende generieke standaarden en verplichtingen op datastelsels af al dan niet vanuit Europa.
- Bestuurlijke aandacht is nodig om tot goede afspraken over financiering te komen. Veelal zien we dat alleen als data als gevolg van wetgeving georganiseerd moet worden, er enige (sectorale)bestuurlijke aandacht is.

Versneller 3: knelpunten gegevensdeling

Korte toelichting

Veel overheidsorganisaties ervaren knelpunten bij het gebruik van gegevens. Dit zorgt dat dienstverlening aan burgers of ondernemers of het oplossen van maatschappelijke opgaven in de knel komt. Daarom is het van belang dat overheidsorganisaties het oplossend vermogen ontwikkelen om dergelijke knelpunten op te lossen.

Hoewel elke casus uniek is, zijn er ook veel overeenkomsten in de onderliggende problematiek van knelpunten: knelpunten zijn te herleiden tot een beperkt aantal grondoorzaken. Daarom is het van belang om ook centraal sturing en doorzettingskracht te organiseren om knelpunten te doorbreken.

In oktober 2024 is de Centrale Commissie Gegevensgebruik gestart met als doel om doorbraken in deze knelpunten te faciliteren. De commissie is informeel gestart en geeft gevraagd en ongevraagd advies. De commissie heeft de potentie om invulling te geven aan de gewenste sturing en doorzettingskracht en kan knelpunten bestuurlijk en politiek agenderen. Op basis van de ervaringen en ontwikkelingen die de commissie doormaakt, wordt een instellingsbesluit opgesteld om de positionering en het mandaat van de commissie te formaliseren.

Welke belemmering wordt hiermee opgelost?

Op diverse plekken worden knelpunten rondom gegevensgebruik ervaren (juridisch, technisch, maatschappelijk, ethisch). Er is behoefte aan meer sturing en doorzettingskracht om deze knelpunten te doorbreken. Waar nodig moeten knelpunten bestuurlijk en politiek geagendeerd worden.

Daarnaast worstelen veel organisaties bij het krijgen van grip op knelpunten en het doorbreken daarvan. Daarom ontwikkelen we een werkwijze voor het ophalen, duiden en oplossen van knelpunten.

Welke resultaten / producten worden concreet opgeleverd?

- Formaliseren van de Centrale Commissie Gegevensgebruik door een instellingsbesluit.
- Vaststellen werkwijze voor het ophalen, duiden en oplossen van knelpunten rondom gegevensgebruik. Deze werkwijze zal worden toegepast op concrete casuïstiek om de werkwijze te valideren.

Moet dit vanaf 0 starten of kunnen we hergebruiken / verder ontwikkelen?

Er lopen al diverse zaken. De Centrale Commissie Gegevensgebruik is gestart in oktober 2024. De positie en handelingsperspectieven van de CCG worden steeds duidelijker.

Wat betreft het decentrale oplossingsvermogen lopen er diverse initiatieven om knelpunten weg te nemen. Zo is er o.a. een Adviesfunctie Verantwoord Datagebruik in het kader van de Interbestuurlijke Datastrategie, heeft Justitie en Veiligheid een Taskforce om knelpunten binnen

het justitie domein te doorbreken, en is er het samenwerkingsverband VIVET voor de energietransitie. Deze initiatieven hebben de potentie om elkaar te versterken en de systemische aspecten van knelpunten rondom gegevensdeling te verhelpen en toekomstige knelpunten te voorkomen.

Scope

- **Wat wel in scope is:**

- Doorontwikkelen van het centraal oplossend vermogen door het formaliseren middels een instellingsbesluit van de Centrale Commissie Gegevensgebruik.
- Het ontwikkelen van een methodiek voor het ophalen, duiden en oplossen van knelpunten in gegevensgebruik.
- Stimuleren van decentrale identificatie en signalering van knelpunten die breder getrokken moeten worden.

- **Wat niet in scope is:**

Concrete inrichting van decentraal oplossend vermogen, bijvoorbeeld in de vorm van oprichting van zogenaamde Taskforces, Doorbraakteams, Fastlanes, Commissies, enzovoorts.

Belangrijkste uitgangspunten

- Decentraal waar mogelijk, centraal waar nodig: als een overheidsorganisatie een intern knelpunt over gegevensgebruik heeft, moet deze in staat zijn om deze op te lossen. Als een knelpunt de grenzen van de organisatie overstijgt, moet er iets overkoepelends zijn dat kan helpen om de knelpunten op te lossen.
- Als coördinerend ministerie op digitalisering wordt van BZK verwacht hier regie op te voeren.

Belangrijkste afhankelijkheden

- **Binnen de prioriteit:**

Welke andere versnellers binnen dezelfde prioriteit zijn gerelateerd of invloedrijk? En hoe?

<i>Versneller</i>	<i>Toelichting</i>
n.v.t.	n.v.t.

- **Binnen andere prioriteiten:**

Zijn er verbandingen of afhankelijkheden met versnellers buiten deze prioriteit?

<i>Prioriteit</i>	<i>Versneller</i>	<i>Toelichting</i>
We benutten op een verantwoorde manier de kansen van AI.		Bij de ontwikkeling van AI loopt men tegen knelpunten rondom gegevensdeling aan.

We zetten burgers en ondernemers centraal.		Bij dienstverleningsprocessen loopt men tegen knelpunten rondom gegevensdeling aan. Sommige knelpunten worden veroorzaakt door het gebrek aan een samenhangende aanpak als één overheid.
We versterken digitaal vakmanschap van ambtenaren en hebben een moderne werkomgeving		Sommige knelpunten worden veroorzaakt door een gebrek aan voldoende digitaal vakmanschap. Daardoor worden niet de juiste vragen gesteld, niet de juiste afwegingen gemaakt en ook niet de juiste handelingsopties ontwikkeld bij knelpunten in gegevensgebruik.

- **Risico's en mitigerende maatregelen**

<i>Risico</i>	<i>Maatregel</i>
Afhankelijkheid van andere (stelselverantwoordelijke) departementen voor het meewerken aan het oplossen van knelpunten in gegevensgebruik.	Inzetten, en desnoods versterken, van bestuurlijke doorzettingskracht van de Centrale Commissie Gegevensgebruik
Afhankelijkheid van de inzet van medeoverheden en andere publieke organisaties voor het ontwikkelen en versterken van het decentraal oplossend vermogen.	Politiek/bestuurlijke agendering.

- **Contactpersoon / eigenaar van de versneller**

Tim Faber / Esther Kampert

- **Startmoment en geschatte doorlooptijd**

- Begin 2026 zal de CCG een evaluatie doen. Daarin kan worden meegenomen welke positie en mandaat in het instellingsbesluit bekrachtigd moet worden.
- Het vaststellen van een werkwijze voor het ophalen, duiden en oplossen van knelpunten kan naar verwachting eerste helft 2026 plaatsvinden.

- **Besluitvormingslijn**

IDO → OBDO.

Versneller 4: proces herontwerp

Korte toelichting

De NDS signaleert dat digitalisering tot nu toe vooral gericht is geweest op het digitaliseren van bestaande processen, zoals het digitaliseren van papieren documenten. En dat dit vooral gericht is geweest op het optimaliseren binnen organisaties in plaats van in ketens. De steeds verdergaande mogelijkheden van digitalisering bieden de kans om burgers en ondernemers beter te helpen en de overheidsbrede dienstverlening te verbeteren. Om deze mogelijkheden te kunnen benutten, is een fundamenteel herontwerp van overheidsprocessen noodzakelijk. We zetten de burger of ondernemer centraal en organiseren de digitalisering zoals gegevens daar omheen.

Overheidsorganisaties werken integraal en multidisciplinair samen, waarbij optimaal gebruik gemaakt wordt van de digitale mogelijkheden van nu zoals AI, data bij de bron, Privacy Enhancing Technologies voor dataminimalisatie en logging om transparantie te bieden over wie welke gegevens voor welk doeleinde gebruikt. Dit zorgt ervoor dat burgers en ondernemers beter worden geholpen, overheidstaken efficiënter en effectiever worden uitgevoerd.

Het inrichten van een centrale functie is hierbij geen doel op zich. Het gaat erom dat er een partij is (met voldoende mandaat, doorzettingsmacht en middelen) die het initiatief neemt, samenwerking organiseert en richting geeft aan het herontwerp van ketenprocessen. Deze partij fungeert als aanjager, verbinder en architect: het stelt gezamenlijke doelen, stimuleert standaardisatie en interoperabiliteit, en bewaakt het publieke belang bij het (her)ontwerpen van ketenprocessen in het digitale tijdperk.

Welke belemmeringen worden hiermee opgelost?

Tot nu toe is digitalisering vooral gericht geweest op het digitaliseren van bestaande processen en het optimaliseren binnen organisaties, in plaats van processen in ketens te herzien met de datamogelijkheden van nu.

Welke resultaten/producten worden concreet opgeleverd?

- Een voorstel voor de invulling van een centrale functie die het herontwerp van processen aanjaagt.

Moet dit vanaf 0 starten of kunnen we hergebruiken/verder ontwikkelen?

Op meerdere plekken is al ervaring opgedaan met een ontwerpende aanpak, waar dienstverlening wordt verbeterd vanuit het perspectief en de leefwereld van burgers en ondernemers. Zoals het 3-daagse Fieldlab in december '24, waarin met alle ketenpartijen en disciplines is gekeken hoe zorgtoeslag proactief aangeboden kan worden aan burger die 18 jaar worden. Daarbij is uitgegaan van een ketenbreed proces waarbij data bij de bron blijft en is er rekening gehouden met de juridische en technische implicaties. Dit gaat nu verder geïmplementeerd worden. Vanuit de Aanpak Levensgebeurtenissen wordt bovendien gewerkt

met een ontwerpende aanpak op een aantal use cases, zoals het verbeteren van de overgang van jeugdzorg naar volwassenenondersteuning en het herontwerpen van het overheidsbrede proces voor nabestaanden van ondernemers. Ook in het buitenland, zoals België met de Kruispuntbank, zijn al ervaringen met het herontwerpen van processen door dienstverlening centraal te stellen en de gegevens daar omheen te organiseren.

Scope

- **Wat wel in scope is:**

- Voorstel voor de invulling van de centrale functie
- Voorstel voor een aanpak door de centrale functie om processen te herontwerpen
-

- **Wat niet in scope is:**

Beheer en doorontwikkeling van de herontworpen en geïmplementeerde (keten)processen.

Belangrijkste uitgangspunten

- Een centrale functie is nodig om het herontwerp in ketens aan te jagen en het collectief belang te bewaken. Dit is tenslotte zo in de NDS opgenomen en bekrachtigd.
- Publieke dienstverleners zijn onmisbaar bij het herontwerpen van processen.
- De publieke dienstverleners moeten in staat zijn om de herontworpen (keten)processen te kunnen implementeren, met behulp van voldoende middelen en (verander)capaciteit. Dit vraagt ook om afstemming van de verschillende portfolio's.

Belangrijkste afhankelijkheden

- **Binnen de prioriteit:**

Welke andere versnellers binnen dezelfde prioriteit zijn gerelateerd of invloedrijk? En hoe?

<i>Versneller</i>	<i>Toelichting</i>
De aansluiting van portfolio's van dienstverleners en prioritering van overheidsbrede dienstverlening wordt bestuurlijk geagendeerd.	De implementatie van herontworpen ketenprocessen doet mogelijk een groot beroep op de beschikbare capaciteit van publieke dienstverleners. Dit moet dan ook in samenhang worden geagendeerd.

- **Binnen andere prioriteiten:**

<i>Prioriteit</i>	<i>Versneller</i>	<i>Toelichting</i>
Burger en ondernemers centraal in	Aanjagen herontwerp van (keten)processen voor een verbeterde klantreis bij levensgebeurtenissen.	Soortgelijke versneller, waarmee samen opgetrokken wordt om het burgerperspectief in het

(digitale) dienstverlening		herontwerp te borgen. Vanuit Burger/ondernemer centraal worden publieke dienstverleners ondersteund bij de implementatie van herontworpen (keten)processen.
-------------------------------	--	---

- **Risico's en mitigerende maatregelen**

Risico's:

- Te weinig bestuurlijke slagkracht, door een gebrek aan mandaat, draagvlak en uiteenlopende prioriteiten
- Beperkte capaciteit bij publieke dienstverleners
- Gebrek aan financiering
- Belemmeringen in huidige wet- en regelgeving

Maatregelen:

- Budget claimen en toekennen
- Draagvlak creëren door de aanpak in gezamenlijkheid te formuleren
- Gezamenlijke besluitvorming t.a.v. prioritering

- **Contactpersoon/eigenaar van de versneller**

Esther Kampert.

- **Startmoment en geschatte doorlooptijd**

Er wordt een voorstel uitgewerkt voor de invulling van de centrale functie die het herontwerp van processen in ketens aanjaagt. Naar verwachting kan dit voorstel in Q1/Q2 2026 worden voorgelegd ter besluitvorming.

- **Besluitvormingslijn**

IDO → OBDO → waar nodig BOD. Bij het bepalen van de invulling van de centrale functie zal ook de bewindspersoon digitalisering waar nodig geraadpleegd worden.

Versneller 5: verantwoordelijkheid voor data en datavolwassenheid

Korte toelichting

We transformeren naar datagedreven organisaties. Gegevens vormen de basis van alle overheidstaken en zijn noodzakelijk om beter, sneller besluiten te kunnen nemen. Gegevens moeten daarom worden behandeld als een strategisch middel. Tegelijkertijd raakt data aan alle domeinen en processen. Daarom is het noodzakelijk om de verantwoordelijkheid voor data binnen organisaties te beleggen.

De transformatie naar datagedreven organisaties vindt niet vanzelf plaats. Om in control te zijn van de data en de kansen op een verantwoorde wijze te benutten, is het nodig om de verantwoordelijkheid voor ontwikkeling van datavolwassenheid te beleggen.

Welke belemmering wordt hiermee opgelost?

Data is chefsache en daarom moet de verantwoordelijkheid ervoor ook expliciet belegd worden in elke overheidsorganisatie. Dit is nog niet altijd het geval. Om de transformatie naar datagedreven organisaties aan te jagen en in goede banen te geleiden moeten deze verantwoordelijkheden goed worden belegd en moeten stappen worden gezet in de ontwikkeling van datavolwassenheid.

Welke resultaten / producten worden concreet opgeleverd?

We spreken met elkaar een 'baseline datavolwassenheid' af: een set van minimale eisen waar overheidsorganisaties aan moeten voldoen op het gebied van datavolwassenheid. Vergelijkbaar met de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) willen we hiermee gezamenlijk en niet-vrijblijvend verbeteringen doorvoeren.

Moet dit vanaf 0 starten of kunnen we hergebruiken / verder ontwikkelen?

Binnen het Rijk is er een netwerk van Chief Data Officers: alle ministeries hebben een CDO en zij vormen een interdepartementaal CDO-netwerk. Zij willen ook een voortrekkersrol nemen bij de ontwikkeling van de baseline. Binnen uitvoeringsorganisaties en (grote) gemeenten is de rol van CDO ook in opkomst. Bij mede overheden is die rol minder aanwezig, of gecombineerd met andere rollen en verantwoordelijkheden.

We zorgen dat de Baseline Datavolwassenheid voortbouwt op en invulling geeft aan bestaande kaders zoals de AVG, de Awb, het FDS en Europese dataverordeningen.

De IBDS biedt allerlei hulpmiddelen voor overheidsorganisaties om aan de datavolwassenheid te werken, inclusief ondersteuning.

Scope

- **Wat wel in scope is:**

De ontwikkeling van een baseline datavolwassenheid.

Het maken en monitoren van afspraken die worden gemaakt in de baseline, waaronder dat elke organisatie de verantwoordelijkheid voor data heeft belegd.

- **Wat niet in scope is:**

Of een specifieke Chief Data Officer (of vergelijkbare rol/functie) zijn/haar taak goed vervult.

Belangrijkste uitgangspunten

De inhoud van de baseline wordt interbestuurlijk bepaald en vastgesteld.

De baseline moet helpen om overzicht en prioritering aan te brengen in bestaande verplichtingen. Voor data verantwoordelijken binnen organisaties moet de baseline helpen om de randvoorwaarden op orde te krijgen om te kunnen voldoen aan de eisen in de baseline.

Het voldoen aan de baseline is niet vrijblijvend. De focus ligt eerst op het proces en de invulling van de baseline, monitoring en acties m.b.t. compliancy volgen later.Belangrijkste afhankelijkheden

- **Binnen de prioriteit:**

Welke andere versnellers binnen dezelfde prioriteit zijn gerelateerd of invloedrijk? En hoe?

<i>Versneller</i>	<i>Toelichting</i>
We intensiveren het ontwikkelen en beproeven van standaarden die op termijn verplicht worden	De dataverantwoordelijke zal een rol spelen in het implementeren van FDS standaarden
er komt een instellingsbesluit voor de Centrale Commissie Gegevensgebruik en we ontwikkelen een werkwijze voor het ophalen, duiden en oplossen van knelpunten.	De dataverantwoordelijke zal een rol spelen in het signaleren van knelpunten van datagebruik

- **Binnen andere prioriteiten:**

Zijn er verbindingen of afhankelijkheden met versnellers buiten deze prioriteit?

<i>Prioriteit</i>	<i>Versneller</i>	<i>Toelichting</i>
Digitaal Vakmanschap	We zorgen voor centrale kaderstelling voor de personeelsopbouw op digitalisering	Beleggen dataverantwoordelijke is een vorm van kaderstelling voor personeelsopbouw op digitalisering en verbeteren digitaal vakmanschap

- **Risico's en mitigerende maatregelen**

Over het algemeen is er draagvlak voor het verhogen van datavolwassenheid en vaststellen dataverantwoordelijke, risico zit hem in het proces naar hoe. Hiervoor moet een proces worden doorlopen voor voldoende interbestuurlijk draagvlak en een bindend karakter.

Een ander risico is of organisaties (ook financieel) in staat zijn om aan de eisen van de baseline te kunnen voldoen. De baseline is vooral bedoeld om focus aan te brengen op de zaken die op orde moeten zijn en zal derhalve zo min mogelijk nieuwe verplichtingen opleveren. Als er nieuwe verplichtingen komen, zal dit expliciet worden meegenomen in het proces van vaststelling van de baseline.

- **Contactpersoon / eigenaar van de versneller**

Steffan Hakkers

- **Startmoment en geschatte doorlooptijd**

Het proces kan snel gestart worden. We willen de baseline interbestuurlijk vormgeven, op inhoud kan dit naar verwachting rond Q2 2026 gereed zijn. Vervolgens moet de baseline worden vastgesteld, wat zeker enkele maanden in beslag zal nemen. Naar verwachting kunnen de kaders dus binnen een jaar gesteld worden.

- **Besluitvormingslijn**

IDO → OBDO → Bestuurlijk Overleg Digitalisering. Voor het bindende karakter wordt uitgezocht wat daar voor nodig is.